

Het Evangelie Naar Mattheüs

Bijbelvertaling uit: Weerd, De Verklaring van Mattheüs

Aflevering 1: Introductie op Mattheüs

Introductie

Voordat we aan onze studie beginnen, is het belangrijk om de persoon Mattheüs duidelijk neer te zetten en wat achtergronden van zijn evangelie te schilderen. Zo kunnen we het beter begrijpen.

De Raad Gods

Het evangelie van Mattheüs is geen op zichzelf staand verhaal over het leven van Jezus Christus, maar vormt de kroon op de boeken van de profeten, dus de Raad Gods (dat is Gods plan met de mensheid). Mattheüs doet namelijk veel moeite om het verband met de profetenboeken aan te tonen en hun woorden schijnen dan ook vaak door de tekst van Mattheüs heen – ze vormen de grondslag voor het optreden van Jezus op aarde ¹⁾.

Die verwevenheid van het evangelie van Mattheüs met de Raad Gods wordt gekenmerkt door het woord **Vervulling** dat altijd op de achtergrond van dit evangelie aanwezig is. Daarin stijgt Mattheüs uit boven de andere drie evangelisten, Marcus, Lucas en Johannes.

¹⁾Dat geldt uiteraard niet de stichting van de Gemeente. Die kon pas plaatsvinden nadat de Joden Jezus hadden verworpen. Mensen hebben dus altijd een keuze en kunnen daardoor de Raad Gods beïnvloeden, waardoor een andere ‘route’ gekozen wordt. Het einddoel (de vervulling van alle profetie) blijft staan – dat staat vast – echter niet in de tijd, maar naar doelstelling.

Het Ontstaan van de Evangeliën

A. Het Levensverhaal van Jezus

Rond anno 50 begon in de Gemeenten van Christus het besef door te dringen dat de ooggetuigen van de ‘omwandeling van Jezus op aarde’ aan het uitsterven waren. Daarom wilde men het levensverhaal van Jezus Christus op schrift hebben en die wens werd bij de apostelen neergelegd. Nu waren Mattheüs en Johannes beiden discipelen van Jezus; Markus en Lukas echter niet – zij waren geen ooggetuigen geweest. Lucas was echter vaste medewerker van de apostel Paulus, dus indirect deed ook hij mee en Markus schreef zijn evangelie in opdracht van de apostel Petrus, ook een insider.

Werd er in de vroegchristelijke tijd getwijfeld aan het auteurschap van Mattheüs? Neen, vroege kerkvaders als Papias, Irenaeus, Clemens van Alexandrië, Eusebius en Origenes getuigen allen dat de apostel Mattheüs de schrijver is en het boek in de jaren 60-70 schreef.

1. Is het Evangelie van Mattheüs Gods Woord?

Volgens de evangelist Mattheüs niet. Nooit getuigt hij dat God Zelf tot hem sprak, zoals we wel in de profeten vinden of in de boeken van Mozes. De hoge God heeft dit evangelie niet persoonlijk ingesproken. Mattheüs heeft de geschiedenis van Jezus naar beste weten opgetekend.

2. Wat Is het Mattheüs dan Wel?

De getuigenis van een volgeling van Jezus én kenner van het Oude Testament die, aangespoord door de Heilige Geest, dit boek geschreven heeft. Maar de Heilige Geest maakt van een mens geen willoze spreekbuis, maar stimuleert tot daden. De eigen verantwoording blijft bestaan.

3. Maakt Mattheüs Fouten?

Ongetwijfeld, hoewel onbedoeld. Mattheüs getuigt over wat hij als apostel van Jezus heeft meegemaakt (hij was ooggetuige) en put natuurlijk ook uit kennis van anderen.

4. Hiaten in de Tijdslijn van de Geslachten.

Mattheüs 1: 13-15 bevat negen namen van Joden uit de geslachtlinie van Jezus in een periode van bijna 500 jaar. Dat zijn er veel te weinig. Lucas spreekt van bijna tweemaal zoveel geslachten in dezelfde periode (wat ook al vrij weinig is). De hiaten vallen vooral na de Babylonisch Ballingschap en die namen zijn kennelijk verloren gegaan of werden van geen belang geacht.

B. Levi de Tollenaar wordt Mattheüs

Mattheüs was tollenaar (belastingontvanger) in dienst van de Romeinen die door Jezus tot discipel geroepen werd (Mattheüs 9:9). Hij heette oorspronkelijk Levi, maar ontving van Jezus een nieuwe naam – Mattheüs (dat betekent: Geschenk van Jahweh). Uit zijn evangelie blijkt dat Mattheüs een belezen man was die tevens het Koinè Grieks (een wereldtaal in die tijd) uitstekend beheerste. Ook blijkt Mattheüs een groot kenner van de Tenach (het Oude Testament) en was hij kennelijk het Oudhebreuws ook goed machtig. Dat schijnt door in zijn woordkeus, want in zijn evangelie vinden we nogal wat hebraïsmen (woorden in het Grieks die een Hebreeuwse oorsprong suggereren). Op basis daarvan ontstaat een sterk vermoeden dat Mattheüs een hoge rabbinale opleiding had genoten en wellicht zelfs als rabbi afgestudeerd was, voordat hij belastingambtenaar werd.

C. Apostel en Ooggetuige

Het Mattheüs evangelie is waarschijnlijk een ooggetuigenverslag, want hij geeft als enige een verslag van de woorden van Jezus in een schrijfstijl die een ‘hier en nu’ aangeeft – de buitengewone detaillering van de tekst toont dat wel aan. Het suggereert **geen optekening van herinneringen**, dus een verhalend verslag (zoals de andere evangeliën), maar toont een toegewijde volgeling die ter plaatse nauwgezet aantekeningen maakte van wat Jezus zei en dat pas veel later in een boek verwerkte.

De evangelist Mattheüs (toen nog Levi genaamd) kwam ook uit Kafarnaüm evenals Jezus – hij was er vanaf het begin bij! Niet altijd als discipel – Jezus riep hem pas later – wel als volgeling. Alleen zo doen we deze evangelist recht.

Het Evangelie van Mattheüs was volgens vroegchristelijke bronnen oorspronkelijk in het Aramees of Hebreeuws geschreven. De kerkvader Papias (± 60-130 na Chr.) spreekt in dat kader van *hebraïs dialektos* en *ta logis* (woordbronnen) wat toch op aantekeningen in het Hebreeuws of Aramees wijst die pas later tot het huidige evangelie zijn verwerkt.

D. Hebreeuws én Grieks

Heeft Mattheüs zijn ‘verslag ter plaatse’ in het Grieks opgetekend? Waarschijnlijk niet. Zijn aantekeningen zijn mijns inziens in het Aramees of Hebreeuws geschreven. Aramees was zijn moedertaal, Hebreeuws de taal waarin hij (als voormalig rabbi) gestudeerd had. Pas toen hij zijn aantekeningen verwerkte tot een boek – dus ons huidige evangelie (rond anno 50-60) – schreef hij in het Grieks, wat immers de taal van de Gemeente van Christus was. Ook die taal was hij als voormalig tollenaar heel goed meester, zoals de correcte Griekse stijl van het boek helder aantoont.

Voor Wie Schreef Mattheüs?

A. Mattheüs: Een Joods Evangelie

Door zijn grote kennis van de Tenach (Oude Testament) – die prominent in zijn evangelie verweven zit – is Mattheüs vooral de evangelist geworden die het leven van Jezus beschrijft vanuit Joods standpunt. Daarin toont Mattheüs aan dat de komst en de daden van Jezus Christus verweven zijn met talloze profetieën in het Oude Testament.

Tweede kenmerk is dat Mattheüs de komst van Jezus Christus verbindt aan de doelstelling om een Godsrijk te vestigen onder Zijn leiding (ook Messiaans Rijk genoemd). Met dat Rijk, groter en heiliger dan het rijk van koning David en Salomo, zou een Godsregering op aarde gevestigd worden.

Helaas is het christendom verdeeld op dit punt. Velen ontkennen dat er ooit nog een aards Messiaans Rijk komt en wijzen de vervulling van relevante profetieën aan een hemels koninkrijk toe, ook wel Zaligheid genoemd. Daarin wijkt men af van veel profetieën die overduidelijk van een aards koninkrijk spreken. Die

vreemde afwijking van de letterlijke betekenis van de tekst wordt goedgepraat met een exegetisch wanproduct: de allegorische verklaring. Daarin vult men voor Israël de kerk in en zo kan men de profetieën van het Oude Testament overzetten op de kerk. **Het staat er dus niet; men legt het erin.** Mattheüs maakt duidelijk dat beide het geval zijn: **Er komt een aards én een hemels koninkrijk.** De komende studie in Mattheüs zal dat onmiskenbaar aantonen.

B. Laten we Proberen Mattheüs Echt te Begrijpen

Mattheüs spreekt in zijn evangelie tot de Joden. Dat staat als een paal boven water. Zaken die algemeen bekend waren hoefde hij niet aan hen uit te leggen. Dat was bijvoorbeeld de komst van de Messias. Die zag men niet als een ‘verzoener van zonde’ of als ‘Zoon van God’ of als ‘de Weg der Zaligheid’ – wat het christelijke standpunt is. Daarom legt hij die voor Joden **onbekende kant** van Jezus in zijn evangelie zo duidelijk uit. De Joden zagen de Messias als een soort ‘super-David’ die het oude rijk van Salomo in al zijn glorie zou herstellen.

Christelijke uitleggers negeren vaak de Joodse wortels van het evangelie naar Mattheüs en spreken van meet af aan van een geestelijk koninkrijk, zelfs in de eerste tien hoofdstukken die toch zo traditioneel Joods zijn. Als Johannes de Doper predikt: *Bekeert u, want het Koninkrijk der hemelen is nabijgekomen*, dan verklaren veel christelijke uitleggers dat het een geestelijk koninkrijk in de hemel is. Dat is, als verklaring, **hoogst onwaarschijnlijk**. Want de algemene mening in die tijd was: Het is een aards koninkrijk dat door God via de Messias geregeerd zal worden en dat beeld werd **breed gedragen onder de bevolking** – men wist niet beter! De Messiasverwachting was in die dagen zelfs zo sterk dat het door koning Herodes de Grote (en zijn zoons na hem) én de Romeinen als een bedreiging werd gezien.

C. Jezus en Johannes Bevestigen dat het een Aards Koninkrijk is!

Gezien de heersende mening onder de Joden, had Mattheüs (maar ook Johannes de Doper en Jezus) de sterk afwijkende betekenis – dus **als het wel een geestelijk koninkrijk was geweest – extra aan het Joodse volk moeten uitleggen, maar dat gebeurde niet.** De volstrekt logische conclusie is dus dat de traditionele betekenis – een Goddelijk koninkrijk op aarde – door hun spreken en optreden bevestigd wordt. De uitdrukking *Koninkrijk der Hemelen* was dan ook een bekende uitdrukking in die tijd. Het is een hebraïsme dat afgeleid is van de Hebreeuwse uitdrukking *Malkhut ha Shamayim*. Daarin staat *Shamayim* (Hemelen) voor Jahweh, want men wilde zijn Naam uit misplaatste schroom niet meer rechtstreeks uitspreken. En dat Koninkrijk was – zo bevestigen vrijwel alle rabbinale studies – een Goddelijk Koninkrijk op aarde.

Theologie na de Breuk van het Sinaïtische Verbond

Toen door het voortdurend zondige gedrag van het volk Israël het Sinaïtische Verbond werd verbroken, stond de ondergang van de koninkrijken Israël en Juda vast. Niet omdat de hoge God persoonlijk Juda en Israël vernietigde, zoals men dat ook wel uitlegt – **beslist fout** –, maar omdat Hij Zijn beschermende hand terugtrok, waardoor Satan vrij spel kreeg. En Satan haat dit volk. Hij mobiliseert dan onmiddellijk vijanden van Israël om het volk aan te vallen, zoals al zo vaak in de geschiedenis is bewezen (de kruistochten, pogroms en de Holocaust). Slechts de datum waarop die ondergang zich zou voltrekken bleef open, want die was afhankelijk van het gedrag van Gods volk. Het volk Israël zondigde aanvankelijk ernstiger dan Juda en ging daarom het eerst ten onder (722 v.Chr.). Juda volgde 136 jaar later (586 v.Chr.). En zo kwam er een einde aan het Godsrijk.

A. Het Verbond met Abraham Bleef Geldig

De breuk in het Sinaïtische Verbond wierp Gods volk terug op het verbond met Abraham, want dat bleef geldig. Dat beloofde, (Genesis 17:7-8 HSV):

Ik zal Mijn verbond maken tussen Mij, u en uw nageslacht na u, al hun generaties door, tot een eeuwig verbond, om voor u tot een God te zijn, en voor uw nageslacht na u. Ik zal aan u en uw nageslacht na u het land waar u vreemdeling bent, heel het land Kanaän, als eeuwig bezit geven. Ik zal hun tot een God zijn.

Nu de poging om een Godsrijk te stichten was mislukt, werd de blik gevestigd op de toekomst – een tweede poging – zeg meer: het Messiaanse Rijk II. In de lange weg naar het beloofde land had Israël goddelijke leiding nodig. Om daarin te voorzien, stuurde God een nieuw soort profeten. Natuurlijk, toen het Sinaïtische Verbond nog werkzaam was, stuurde God ook profeten, zoals Nathan, Elia en Eliza. Zij waren echter gericht op het in stand houden van het oude Israël. Zij waren de **onderhoudstechnici** van het Sinaïtische verbond en daarom richtten zij zich alleen tot de koning en/of de hogepriester, want die waren verantwoordelijk dat Gods wetten juist uitgevoerd werden.

B. Een Nieuw Soort Profeet: De Wachter van het Huis Israëls.

Na de breuk van het Sinaïtische Verbond was er een ander soort profeet nodig: de **Wachter van het Huis Israëls** (Ezechiël 33:7 en Daniël 4:13, 23). Die waren niet meer exclusief gericht op het hier en nu van hun tijd en zagen ook niet meer toe op het functioneren van de theocratie in Israël of (later) de Joodse staat. Dat station was gepasseerd, want het Godsrijk bestond niet meer.

De **Wachters** riepen op tot bekering en blikten naar de toekomst. En zoals de wachter op de muur van Jeruzalem uitkeek naar hulp, kijkt de **Wachter van het Huis Israëls** uit naar de komst van de Messias. Dan zou, volgens Gods beloften, wel gelukken wat in het verleden was misgegaan.

C. De Schrijvende Profeten

Met de komst van de profeet Amos (de eerste van de schrijvende profeten), een tijdgenoot van Jesaja, begint een radicale wending in Gods heilsplan en die wordt zichtbaar in de bediening van de profeten. Hun taak was niet meer gericht op het bewaken van het Godsrijk, maar betrof de begeleiding van het volk Israël op de weg naar het Messiaanse Rijk; zeg maar: **het beloofde land II**, want de eerste poging was mislukt. Dat is een taak die de eeuwen overstijgt. Daarom beval Jahweh om zijn woorden nauwkeurig op schrift te stellen. Dat was vóór die tijd nooit zo gedaan, omdat het niet nodig was. Anderen schreven over de bediening van de vroege profeten en zo weten we maar weinig van wat zij gezegd en gedaan hebben.

De nieuwe boodschap die de Hoogheilige God aan zijn profeten gaf, is geconcentreerd op twee hoofdpunten:

1. Zij stellen de zonden van Gods volk aan de kaak en profeteren over het komende oordeel dat over Israël en Juda zou komen, maar...
2. zij verkondigen niet alleen een boodschap van doem. Zij spreken ook van een herstel van Israël; over een heilrijk vooruitzicht. Dat lag ver in de toekomst verborgen, dus moesten de woorden van de profeten ook over langere termijn bewaard worden en zo ontstonden de boeken van de profeten.

D. Een Heilrijke Toekomst

Gods Woord dat door de schrijvende profeten werd opgetekend, vormt de geestelijke bagage van Gods volk door de eeuwen heen tot op de huidige dag. Het vergezelt Israël op de lange weg naar toekomstig heil en houdt het een zegenrijke toekomst voor. Die betreft de komst van de Messias, het herstel van het Davidische koningschap en de vestiging van Het Messiaanse Rijk.

Leden van de Gemeente van Christus (de christelijke kerk) hebben daar geen deel aan, want die gaan een eigen heilsweg. Toch schuilt er grote waarde in het bestuderen van de profeten. Niet alleen omdat zij de komst van Jezus Christus aankondigen; meer nog omdat we zo de Hoogheilige God en zijn plan met de mensheid – de Raad Gods – beter leren kennen en dat verrijkt een mens. Ik wens de lezer dan ook de bede van Efeziërs 1:17 (NBV) toe:

Moge de God van onze Heer Jezus Christus, de vader van alle luister, u een geest van inzicht schenken in wat geopenbaard is (= de profeten), opdat u Hem zult kennen.

E. Een Nieuw Hoofdstuk

Met de komst van de Gemeente van Christus ontstond een nieuw hoofdstuk in de heilsgeschiedenis. Was voorheen Israël ‘voertuig van het heil’, dus het kanaal waardoor God zich openbaarde; in die nieuwe bedeling (of tijdperk) is dat de Gemeente van Christus.

Was met de stichting van de Gemeente de Sinaïtische theologie afgeschaft? Neen, aangepast, want het oude Godsrijk bestond niet meer en daarmee was ook Gods bemoeienis met land en rijk vervallen. De

bescherming van God, die vol functioneerde als het volk Israël God trouw diende, was er niet meer. Fungeerde het oude rijk onder een collectieve verantwoording – via richter, koning en hogepriester – in de nieuwe situatie was de Israëliet persoonlijk verantwoordelijk; werd *ieder individu, beladen met zijn eigen zonde, alleen geconfronteerd met zijn Schepper*.

Inleiding op Mattheüs 1

Mattheüs zet zijn boek in met de geslachtslijn van Jezus Christus, gevolgd door een uiterst summier verslag van de geboorte van Jezus Christus. Voor velen is het een saaie perikoop. Dat is echter maar deels terecht. Er staat namelijk veel meer in de Griekse grondteksten dan veel vertalingen suggereren. Want Mattheüs 1:1-17 bevat onvermoede diepten die zichtbaar worden mits we de grondtekst naar de letter vertalen. De meeste vertalers maken zich ervan af met een monotone opsomming van namen en negeren details. Die lijn verlaten we en dat leidt tot verrassende ontdekkingen.

Kenner van de Tenach

De zoektocht naar details in de Griekse grondtekst weerspiegelt mijn stellige overtuiging dat de apostel Mattheüs zijn evangelie zeer zorgvuldig heeft samengesteld. Want wie het eigene van deze evangelist probeert te ‘proeven’ en zo toch een beetje in ‘zijn vel kruipt’ ontmoet hier een groot kenner van de Tenach (Oude Testament) – kennis die suggereert dat Mattheüs een zeer gedegen opleiding had ontvangen, wellicht zelfs tot rabbi was opgeleid. We zullen dus zo veel mogelijk ‘Joods’ moeten denken en dat wordt beloond, zoals de lezer zal ervaren.

De Missie van Jezus Christus

Alles onder Eén Hoofd

De Raad Gods is geen onafwendbaar lot, maar wordt beïnvloed door het gedrag van mensen. Slechts het einddoel van die Raad staat vast. Op de weg daarnaar toe heeft Jezus Christus de hoofdrol - Efeziërs 1:8b-10 (NBV) getuigt:

Hij (God) heeft ons in al zijn wijsheid en inzicht dit mysterie onthuld: zijn voornemen om met Christus de voltooiing van de tijd te verwezenlijken en zijn besluit om alles in de hemel en op aarde onder één hoofd bijeen te brengen, onder Christus.

De Hoogheilige God heeft Jezus Christus dus een missie opgedragen. Die missie is tweeledig:

1. Jezus werd door de hoge God naar deze wereld gezonden om ons met Hem te verzoenen. Met Zijn dood – wat een bloedoffer ter delging van schuld is – en Zijn opstanding is aldus een weg geopend die ons naar God de Vader kan leiden, mits wij Jezus aannemen als onze lossen.
2. Zijn tweede missie is de vestiging van het Messiaanse Rijk, waarmee de beloften aan aartsvader Abraham en koning David worden ingelost.

Beide missies worden door Mattheüs omstandig besproken en solide Schriftuurlijk onderbouwd. Het doel van de geslachtslijn in Mattheüs 1 is duidelijk. De apostel toont zo aan dat Jezus zowel van Abraham als van koning David afstamt. In de aartsvader rust een **landbelofte** en in koning David een **koningsbelofte**.

De Landbelofte

Abraham ontving van God de belofte dat hij vader van een groot volk zou worden in een eigen land: Kanaän. Genesis 15:13-18 (HSV) getuigt:

¹³ *Toen zei God tegen Abram: Weet wel dat uw nakomelingen vreemdelingen zullen zijn in een land dat niet van hen is; zij zullen hen dienen en men zal hen vierhonderd jaar onderdrukken.*

¹⁴ *Maar ook zal Ik over het volk dat zij zullen dienen, rechtspreken en daarna zullen zij met veel bezittingen wegtrekken.*

¹⁸ *Op die dag sloot de HEERE een verbond met Abram, en zei: Aan uw nageslacht heb Ik dit land gegeven, van de rivier van Egypte af tot aan de grote rivier, de rivier de Eufraat.*

En Genesis 17:6 en 8 (HSV ¹) vult aan:

- ⁶ *Ik zal u uitermate vruchtbaar maken: Ik zal u tot volken maken en er zullen koningen uit u voortkomen.*
⁸ *Ik zal aan u en uw nageslacht na u het land waar u vreemdeling bent, heel het land Kanaän, als eeuwig bezit geven. Ik zal hun tot een God zijn.*

Met voorgaande beloften is de hoge God **een eenzijdig verbond** met Abraham aangegaan. Dat verbond wordt geschraagd door een Goddelijke eed en is dus per definitie **onherroepelijk**. De landbelofte van Genesis 15:18 is tot op heden nooit ten volle vervuld. Dat gaat daarom nog gebeuren; in de Eindtijd.

De Koningsbelofte

Die werd koning David toegezegd, de man naar Gods hart; 2 Samuël 7:12-16 HSV:

- ¹² *Wanneer uw dagen voorbij zijn en u met uw vaderen ontslapen bent, zal Ik uw nakomeling na u, die uit uw lichaam voortkomt, doen opstaan en Ik zal zijn koningschap bevestigen.*
¹³ *Die zal voor Mijn Naam een huis bouwen, en Ik zal de troon van zijn koningschap voor eeuwig bevestigen.*

Als de eed aan Abraham vervuld wordt, zal ook een nazaat van David koning worden: Jezus Christus. Die belofte kan alleen ten volle uitgevoerd worden als er een Israëlitisch koninkrijk beschikbaar is waarvan de bevolking Jezus Christus erkend als hun Heer – dat is **nog niet het geval**. Dat gebeurt pas in de Eindtijd, als Jezus neerdaalt op de Olijfberg om zijn volk bij te staan en te verlossen (Zacharia 14:4).

Dit is een uittreksel van de Verklaring van Mattheüs door Gert A. van de Weerd. Daarin wordt de grondtekst diepgaand verwoord.

Copyright: Gert A. van de Weerd; PMI Boeken BV.